

MLADINSKA RAZISKOVALNA NALOGA
S PODROČJA SLOVENSKEGA JEZIKA IN KNJIŽEVNOSTI

NAREČJE NEKOČ IN DANES

Avtorica: Ana Grbec

Mentorici: Jerneja Plahuta in Alja Rožman

Leto izdelave: 2023
Osnovna šola Sečovelje

VSEBINA

POVZETEK	4
ZAHVALA.....	6
1 UVOD.....	7
2 TEORETIČNI DEL	7
2.1 O NAREČJU.....	8
2.1.1 Kaj je narečje?	8
2.2 GOVORI V SLOVENSKI ISTRI.....	9
2.3 ZAKAJ NAREČJA NASTANEJO?.....	9
2.4 ISTRSKO NAREČJE	10
2.4.1 Istrsko narečje skozi čas	11
2.4.2 Načini proučevanja narečij	12
2.4.3 Šavrinsko narečje	13
2.4.4 Vas Sv. Peter ali Šupeter	14
2.5 VPLIV NA NAREČJE V DANAŠNJEM ČASU	15
2.6 NAČINI ZA OHRANJANJE NAREČIJ.....	16
3 EMPIRIČNI DEL	18
3.1 OPREDELITEV PROBLEMA.....	18
3.2 RAZISKOVALNA VPRAŠANJA	18
3.3 VZOREC.....	18
3.4 RAZISKOVALNI INSTRUMENT	19
3.5 ZBIRANJE PODATKOV	20
3.6 OBDELAVA PODATKOV	20
3.7 REZULTATI IN INTERPRETACIJE	20
3.7.1 Poznavanje narečja	20
3.7.2 Odnos do narečja	24
3.7.3 Ohranjanje narečja	25
4 ZAKLJUČEK	28
5 LITERATURA	30
6 PRILOGE	31

GRAFI

Graf 1: Razpored anketirancev glede na spol (N=79).....	19
Graf 2: Uporaba narečja v vsakdanjem govoru (N=79)	21
Graf 3: S kom govoriš v narečju (N=79).....	21
Graf 4: Zakaj ne uporabljaš narečja bolj pogosto? (N=79)	22
Graf 5: Ali se bo narečje ohranilo? (N=75).....	25

SLIKE

Slika 1: Zemljevid slovenskih narečij.....	8
Slika 2: Istrskobeneško in istrskoslovensko narečje na zemljevidu slovenske Istre..	12
Slika 3: Zbadljivka o Šupetercih	13
Slika 4: Vas Sv. Peter	14
Slika 5: Tonina hiša	15
Slika 6: Letak oz. program vaškega praznika Šupeter po domače 2022.....	17
Slika 7: Vsakdanje besede, njihov pomen v narečju in odstotek pravih odgovorov učencev	22

POVZETEK

Raziskovalna naloga obravnava trenutno stanje slovenskega istrskega narečja v slovenski Istri. V teoretičnem delu se osredotoča na narečja, ohranjanje narečja in na poznavanje narečnega jezika med mladimi. V empiričnem delu je predstavljen problem, raziskovalni vprašanji, rezultati ankete, ki so jo izpolnjevali učenci tretje triade Osnovne šole Sečovlje, ter podatki, ki so bili pridobljeni s pomočjo intervjujev. Cilj raziskovanja je dobiti vpogled v odnos tako mlajših kot starejših do narečja in njegovega ohranjanja. Glavne ugotovitve raziskovalne naloge so, da večina učencev Osnovne šole Sečovlje ne pozna pomena vsakdanjih besed v istrskem narečju, kljub zatrjevanju, da narečje uporabljajo v vsakdanjem govoru. Večina učencev trdi, da se bo narečje v prihodnosti ohranilo, čeprav rezultati ankete tega ne potrjujejo. Pomen raziskovalne naloge je opozoriti na hitro izginjanje slovenskega istrskega narečja med učenci, kljub trudu posameznikov, da bi to narečje ohranili.

Ključne besede: narečje, ohranjanje narečja, istrska narečja, OŠ Sečovlje, Sv. Peter

ABSTRACT

The research paper deals with the current state of the Istrian dialect in Slovenian part of the Istria peninsula. The theoretical part focuses on dialects, dialect preservation and knowledge of the natural language among young people. The empirical part presents the problem, the research questions, the results of the survey completed by the students of the third triad of Sečovlje Elementary School, and the data obtained through interviews. The aim of the research is to gain insight into the attitude of both younger and older generation towards the dialect and its preservation. The main findings of the research are that the majority of students of Sečovlje Primary School do not know the meaning of everyday words in the Istrian dialect, despite the assertion that the dialect is used in everyday speech. Most students claim that the dialect will be preserved in the future, although the results of the survey do not confirm this. The importance of the research task is to draw attention to the rapid disappearance of the Slovenian Istrian dialect among students, despite the efforts of individuals to preserve this dialect.

Key word: dialect, dialect preservation, Istrian dialects, Sečovlje primary school, Sv. Peter

ZAHVALA

Zahvaljujem se mentoricama, Jerneji Plahuta in Alji Rožman, za vso podporo in pomoč pri pripravi te raziskovalne naloge. Za pomoč in spodbudo se zahvaljujem tudi staršem.

1 UVOD

Narečje je pojem, ki opisuje materni jezik, jezik, ki se ga ljudje naučimo ob rojstvu in ga govorimo skozi celo življenje. V današnjem času se ta jezik vedno bolj izgublja. Zanimalo me je, ali je narečje sploh še prisotno v vsakdanjem življenju ljudi.

Navdih za to raziskovalno nalogo mi je dalo vsakdanje sporazumevanje v narečjih in vprašanja, ali se bodo sploh ohranila. Moj rojstni kraj je vas Sv. Peter, v kateri sta narečje in kulturna dediščina izrednega pomena. Starejši vaščani se sporazumevajo skoraj z vsemi v slovenskem istrskem narečju. Vaščanom narečje veliko pomeni, je njihov spomin na otroštvo in seveda ne želijo, da bi se v prihodnosti pozabilo.

Tu se pojavi torej vprašanje, ki me je vodilo pri raziskovanju. Ali se bo narečje sploh ohranilo za prihodnje generacije? Na to vprašanje lahko odgovorijo kar mladi, saj menim, da je ohranitev narečja odvisna od mladih in njihovega odnosa do narečja. Če se bodo sporazumevali v narečju in s tem drug drugega učili jezika, se morda še najde možnost daljšega obstoja narečja.

Metodi, s katerima sem raziskovala, sta bili intervju in anketa. Vsem intervjuvancem sem zastavila enaka vprašanja, njihove odgovore pa kasneje primerjala med seboj. Za intervjuvance sem si izbrala osebe, ki narečje uporabljajo in/ali v njem ustvarjajo ali ga celo raziskujejo oziroma zbirajo material povezan z narečjem. Anketo sem izvedla na OŠ Sečovelje v 7., 8. in 9. razredu.

2 TEORETIČNI DEL

V teoretičnem delu je obravnavano narečje, katera narečja govorimo v slovenski Istri in zakaj narečja nastanejo. Poseben poudarek je na slovenskem istrskem narečju in na vplive na to narečje v današnjem času. Na koncu so omenjeni možni načini ohranitve istrskega narečja.

2.1 O NAREČJU

Vsaka vas ima svoj glas. Ta pregovor še kako drži. Kot bomo videli v nadaljevanju, je Slovenija in tudi naša Istra res bogata z narečji, ki so vedno znova zanimiva, ko jih slišimo, govorimo ali raziskujemo.

2.1.1 Kaj je narečje?

V Slovarju slovenskega knjižnega jezika je narečje opredeljeno kot različni jezikovni sistem, v katerem se govori na delu narodnega ozemlja.

Narečje se kot vsak živ jezik neprestano spreminja.

V Sloveniji se uporablja več kot 40 narečij, ki jih uvrstimo v sedem narečnih skupin. Te so: primorska narečna skupina, rovtarska, koroška, panonska, štajerska, dolenska in gorenjska (Todorović, 2022).

Slika 1: Zemljevid slovenskih narečij

Avtor Irena Kogoj/UKOM; Vir: <https://www.gov.si/novice/2021-01-12-narecja-bogatijo-slovenski-jezik/>

V primorsko narečno skupino spada osem narečij: obsoško, tersko, nadiško, briško, notranjsko, kraško in istrsko narečje.

2.2 GOVORI V SLOVENSKI ISTRI

Govori, ki so se čez zgodovino razvijali na Istrskem polotoku, sodijo v romansko in slovansko jezikovno skupino (Todorović, 2015).

V slovenski Istri se srečujemo z dvema istrskima narečjema: slovensko istrsko narečje, ki se deli na rižansko in šavrinsko podnarečje, in italijansko istrsko narečje ali istrobeneščina (Todorović, 2016).

Šavrinsko podnarečje govorijo domačini v južnem delu slovenske Istre, rižansko podnarečje pa govorijo domačini v severnem delu slovenske Istre. Meja med šavrinskim in rižanskim podnarečjem poteka po črti, ki povezuje vasi Vanganel in Gračišče. V območje šavrinskega podnarečja spada gričevnato zaledje mesta Piran (vasi Sv. Peter, Nova vas nad Dragonjo, Padna in delno Dragonja) ter območje, ki se razteza od Koštabone, Boršta, Pregare, Movraža vse do Rakitovca. V območje rižanskega podnarečja spadajo vasi v zaledju Kopra ter območje vse do Kubeda, Črnega Kala in Podgorja.

Območje istrobeneškega narečja sovpada s kraji, kjer avtohtono živi italijanska narodna skupnost (Ankaran, Barizoni, Hrvatini, Bertoki, Prade, Koper, Izola, Piran, Portorož, Sečovlje, Dragonja ...) (Todorović, 2015).

Poleg teh narečij pa se na področju slovenske Istre govorijo tudi naslednji jeziki: pokrajinsko pogovorna slovenščina, knjižna slovenščina, knjižna italijanščina ter jeziki iz držav bivše Jugoslavije, ki jih govorijo priseljenci in njihovi potomci.

2.3 ZAKAJ NAREČJA NASTANEJO?

Slovenija ima od vseh slovanskih jezikov največ narečij. Tako veliko število narečij v Sloveniji so povzročili predvsem zemljepisni, politični, zgodovinski in družbeni vplivi.

V preteklosti ljudje niso toliko zahajali čez hribe in gorovja ali se napotili v kakšna večja mesta in imeli redne stike s prebivalci drugih območij, zato so se skozi čas začele oblikovati različne jezikovne skupnosti, ki so se razlikovale od sosednjih. Koroško, gorenjsko, rovtarsko in primorsko narečje ločujeta Triglav in Karavanke s hribovito okolico na zahodu Slovenije (Todorović, 2022). Gorenjsko od dolenskega loči Ljubljansko barje, reka Sava pa je mejnik med štajerskim in dolenskim narečjem (Todorović, 2022).

»Brižinski spomeniki, ki so nastali med letoma 972 in 1039 ter veljajo za najstarejše ohranjene zapise v slovenščini, še nimajo narečnih značilnosti.« (Todorović, 2022, str. 15). Rokopisi nastali kasneje v 14. in 15. stoletju (Rateški/Celovski, Stiški rokopis) vsebujejo besede, ki dokazujejo, da je bil jezik v tem času že narečno členjen (Todorović, 2022).

Velik vpliv na slovenska narečja so imeli jeziki sosednjih držav. Ti jeziki so: italijanščina, madžarščina, nemščina in hrvaščina. Za besedni zaklad narečij velja, da je bolj melodičen, tekoč in živahnejši kakor slovenski knjižni jezik. Slovenska narečja se med seboj tako razlikujejo, da bi pogovor težko stekel med dvema Slovincema iz različnih koncev države. Taki pogovori pa nas vseeno med sabo še bolj povežejo in naredijo pogovor še bolj zanimiv in zabaven. Zelo pomembno je, da se kot narod zavedamo posebnosti posameznih narečij in se jih trudimo ohranjati. Potrebno se je tudi zavedati, da nekatera narečja segajo čez državne meje (Todorović, 2022).

Nekoč so se ljudje srečevali na veselicah ali *fjerah* po vaseh ali na kakšnih romanjih. Z razvojem šolstva in z množičnimi občili, pa je postal vpliv knjižne slovenščine na narečja vse močnejši.

2.4 ISTRSKO NAREČJE

V poglavju je obravnavan razvoj istrskega narečja skozi čas in načini proučevanja narečij. Poudarek je na šavrinskem narečju v vasi Sv. Peter. Raziskani so vplivi na narečje v današnjem času in navedeni načini za ohranjanje narečij.

2.4.1 Istrsko narečje skozi čas

Velik vpliv na razvoj narečij v Istri je imelo obdobje po drugi svetovni vojni. V tri slovenska obalna mesta Koper, Izolo in Piran so se po odhodu Italijanov v njihove izpraznjene domove naselili večinoma Slovenci iz različnih krajev Slovenije. Množično pa so se priseljevali tudi prebivalci iz republik bivše Jugoslavije (Koštiál, Todorović, 2014).

Zanimivost je, da so prebivalci mest prevzemali nekatere besede vaškega govora in ne obratno. To se je zgodilo zaradi tega, ker je bilo veliko priseljencev in mesta niso imela avtohtonega slovenskega govora. Do intenzivnejšega mešanja vaškega in mestnega prebivalstva je prišlo v obdobju rasti industrije po drugi svetovni vojni. Potreba po prevzemanju vaškega izrazoslovja je bila zato, ker priseljenci niso poznali besed za stvari tipične za regijo ali zaradi tega, ker so bili pri medsebojnih komunikacijah s pripadniki drugih narečnih skupin negotovi pri izbiri ustreznega izraza (Koštiál, Todorović, 2014).

V tem času se je podeželsko prebivalstvo zaradi boljših zaposlitvenih možnosti v tovarnah selilo v mesta. V sedanosti pa so migracije ravno v obratni smeri. Prebivalstvo se iz mest seli v mestna zaledja in na podeželje, ki je tako zaradi novega načina življenja postalo suburbano. S tem se je zelo izgubil duh preteklosti (Koštiál, Todorović, 2014).

Demografsko podobo istrskega podeželja je zelo spremenilo tudi preseljevanje neslovenskih prebivalcev in prebivalcev iz notranjosti Slovenije (počitniške hiške). Vse to je močno vplivalo na šavrinsko narečje. V vsaki vasi je tako le še nekaj vaščanov, ki poznajo starejše besedišče vezano na tradicionalno kmečko življenje, šege in navade ter predmete (Koštiál, Todorović, 2014).

Na slovensko istrsko narečje je po drugi svetovni vojni močno vplivala tudi uvedba obvezne in redne slovenske šole, slovenskih knjig in časopisov ter programov na televiziji v slovenskem jeziku. Pred tem je potekal pouk v italijanskem jeziku. V tem času je raba narečja zelo usahnila. Razlog za to je bilo prepričanje, da narečje lahko

kvari knjižni jezik. Učitelji, ki so prihajali poučevati v Istro takoj po drugi svetovni vojni, so prepovedovali rabo narečja in ga imeli za znak zaostalosti in neizobraženosti. Za istrsko narečje kot materni jezik vaških otrok, so menili, da ni lepa slovenščina, saj naj bi vsebovalo preveliko število italijanskih besed (Koštiál, Todorovič, 2014).

2.4.2 Načini proučevanja narečij

Skozi zgodovino so istrske govore oz. istrsko narečje proučevali že številni raziskovalci, ki jih imenujemo dialektologi ali narečjeslovci, ki so svoja spoznanja zarisali tudi na narečne zemljevide. Raziskovalka, ki je zadnja napravila takšen zemljevid, je dialektologinja dr. Suzana Todorovič (Todorovič, 2022).

Slika 2: Istrskobeneško in istrskoslovensko narečje na zemljevidu slovenske Istre (Todorovič, 2019)

Leta 2005 in 2006 je nastal Slovenski dialektološki leksikalni atlas slovenske Istre. V njem so zapisani narečni izrazi za 740 pojmov v 21 raziskovalnih točkah slovenske Istre.

Najpogostejše raziskave dialektologov potekajo tako, da izberejo narečnega govorca – informanta oziroma več takšnih oseb. To je oseba, ki v svoje narečje vnaša čim manj elementov drugih narečij in knjižnega jezika. Idealen govorec, ki pa ga žal v

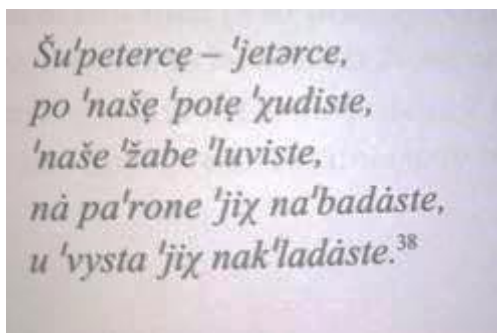
zdajšnjem času skoraj ni mogoče več najti, je takšen, ki je živel nepretrgoma samo v rodni vasi in je imel zelo omejene stike z ostalimi ljudmi, razen s svojo družino in vaščani. Idealni informator je tudi domačin, ki je po 2. sv. vojni zapustil Sv. Peter in se naselil v tujini npr. v Milanu v Italiji in tako ni bil pod vplivom slovenskega knjižnega jezika. Pri takem informatorju se narečje ni veliko spremenilo. Dialektolog vse besede fonetično zapiše.

2.4.3 Šavrinsko narečje

Nova vas, Padna in Sv. Peter spadajo pod slovenske vasi piranskega podeželja in so že skozi zgodovino spadale v občino Piran. Cerkevno so bile vse tri podružnice fare Krkavče. Vsakdanje življenje je potekalo približno enako v vseh treh vaseh. Vaščani so se pogosto družili, se med seboj poročali, trgovali in se obiskovali. Po vaseh se je seveda našla tudi nevoščljivost in tekmovalnost. Od moških pretepov, ženskega jezikanja in ogovarjanja ter otroškega posmehovanja. Raznolikost in iskrivost med Nuglci, Padenjci in Šupeterci se zrcali tudi v ljudskem izročilu, ki izraža posmehovanje, zbadanje in nenazadnje zabavanje med vaščani (Koštiál, Todorović, 2014).

Tako so Šupetrce prebivalci sosednjih vasi zasmehovali s sledečo rimo:

*“Šupeterce - jetrce,
po naše pote hudiste,
naše žabe luviste,
na parone jih nabadaste,
u usta jih nakladaste.”*

Slika 3: Zbadljivka o Šupetercih

2.4.4 Vas Sv. Peter ali Šupeter

Sv. Peter ali Šupeter, kot ga kličejo prebivalci, leži na 175 metrov visoki vzpetini nad dolino Dragonje in je star najmanj 950 let.

Šupeter je bil v 13. stoletju skupaj s severnoistrskimi mesti priključen Beneški republiki. Po propadu Beneške republike je bila Istra in z njo vas Sv. Peter najprej dodeljena Avstriji, nato Napoleonovemu Italijanskemu kraljestvu, nato še štiri leta Ilirskim provincam in po propadu le-teh je bil do leta 1918 podložen Avstro-Ogrski monarhiji.

Do druge svetovne vojne se je vas uradno imenovala San Pietro dell Amata, vendar so jo domačini od nekdaj imenovali Šupeter, sebe pa Šupetrce. Leta 1954 so Šupeter preimenovali v Raven in tako je ostalo do leta 1992, ko je vas spet dobila ime Sv. Peter.

Slika 4: Vas Sv. Peter

Vas je oddaljena približno 17 km od Kopra in Portoroža. Sestavljajo jo gručasto jedro, cerkev Svetega Petra, po kateri je vas tudi dobila ime in zaselki. Ti so: Ivankovec, Goreli, Špehi, Šterenci, Koščici, Kozloviči in Šikuri. V zaselku Goreli se nahaja tudi kulturna znamenitost, in sicer prenovljena Tonina hiša, značilna za kmečko stavbarstvo v Istri. Omenimo lahko tudi naravni vodni vir – Lokvo.

Slika 5: Tonina hiša

Prebivalci so se v preteklosti ukvarjali predvsem z oljarstvom, vinogradništvom in živinorejo, ki je danes popolnoma opuščena. Za Istrane je bila vedno zelo pomembna panoga oljarstvo, ki je vedno bolj pomembno in dobiva značilnost monokulture. Ženske Šavrinke so bile branjevke (sadje, zelenjava in zelišča), krušarice (pekle in prodajale so kruh), perice (pranje perila mestnim gospem) in mlekarice. Hodile so v Istro po jajca in perjad ter vse prodajale v treh obalnih mestih in v Trstu. Prodajale so tudi doma pridelano zelenjavo. Moški pa so obdelovali polja in skrbeli za živino. Nabiralništvo in izkoriščanje naravnih danosti mediteranskega okolja je bilo tudi med pomembnejšimi viri preživljanja (Koštiál, Todorović, 2014).

Življenje, šege in navade ter kulturni vzorci so se zelo spremenili po drugi svetovni vojni oziroma, ko je bilo ozemlje Istre priključeno Jugoslaviji.

2.5 VPLIV NA NAREČJE V DANAŠNJEM ČASU

Narečje je živo. Na njegovo spreminjanje močno vplivajo mediji, vsakodnevne migracije in mlajše generacije, ki v narečje vnašajo sodobne in knjižne izraze. Vsekakor so narečja podvržena poenotenju oziroma stapljanju govorov. Vsekakor ne moremo za izumiranje narečij kriviti sodobni svet, migracije prebivalstva in sodobne načine komuniciranja. K ohranjanju narečja lahko zelo pripomorejo predvsem stari starši in starši, ki ga morajo kot materni govor in dragoceno vrednoto posredovati mlajšim rodovom. Mlajši rodovi pa bodo v svoje narečje vedno znova vnesli

poimenovanja za nove predmete in navade. Zdajšnje mlade generacije v svoj pogovorni jezik ne vnašajo več toliko italijanskih izrazov, ampak je močan vpliv prevzela angleščina (Koštiál, Todorović, 2014).

2.6 NAČINI ZA OHRANJANJE NAREČIJ

Za ohranjanje narečnega govora imajo velik pomen zbiralci ljudskih pesmi in pripovedi ter avtorji, ki so v svojih delih opisovali življenje prebivalcev tega območja in pri tem uporabljali narečni govor. Eden takšnih je Marjan Tomšič, ki je napisal roman Šavrinke, ki pripoveduje o življenju ljudi v Istri in pri tem uporablja tudi narečni govor. Druga takšna zapisovalka in raziskovalka narečja je Rožana Koštiál iz Nove vasi nad Dragonjo, ki je dolga leta raziskovala ljudsko pesništvo šavrinskega dela slovenske Istre. Knjigo *Šupeter je na lepa vas pa* je pripravila prebivalka Sv. Petra Rožana Špeh, ki bo omenjena še nekajkrat v nalogi, saj je bila ena od anketirank. V tej knjigi so zbrane ljudske pesmi tega dela Istre.

Za ohranjanje in promoviranje narečja lahko izvajamo razne projekte (npr. Istralekt – medgeneracijsko ohranjanje slovenskega istrskega narečja v slovenski Istri), narečne delavnice, narečna predavanja, festivale, kot na primer Vsaka vas ima svoj glas, Librisovi narečni večeri ... (Todorović, 2022).

Izkazalo se je, da danes lahko veliko pripomorejo k ohranitvi narečij tudi umetniki, kot je za naše narečje pevec Rudi Bučar. Ko je leta 2014 na festivalu Melodije morja in sonca skupaj s pevsko skupino Frčafele osvojil prvo nagrado s pesmijo *Sen znala jes*, je zelo pripomogel k prepoznavnosti slovenskega istrskega narečja, prav tako pa k samozavestnejši rabi narečja v tem delu Slovenije. Tudi oddaje, ki so v narečju ali se izvajajo delno v narečju, na lokalnem radiu Capris, ki ima veliko poslušanost med mladimi, zelo pripomorejo k večji in samozavestnejši rabi narečja tudi v vsakdanjem govoru.

V Sv. Petru je vsako leto ob vaškem prazniku, ki ga praznujemo na dan goda zavetnika vasi Svetega Petra, organizirana tudi prireditve *Šupeter po domače*. Na prireditvi nastopijo tudi številne pevske skupine, ki narečje ohranjajo skozi pesem. Mednje spada folklorna skupina Šaltin, moški pevski zbor Pergola in ženska pevka zbora Šavrinke in Šavrinkice.

3 EMPIRIČNI DEL

V empiričnem delu je opredeljen problem mladinske raziskovalne naloge, raziskovalni vprašanji, raziskovalni vzorec, rezultati ankete, ki so jo izpolnjevali učenci tretje triade Osnovne šole Sečovlje, obdelava podatkov ter rezultati in interpretacije.

3.1 OPREDELITEV PROBLEMA

Pri načrtovanju raziskovanja sem izhajala iz okolja, iz katerega prihajam. Vse življenje živim v Sv. Petru, v katerem imata narečje in kulturna dediščina velik pomen. Tudi sama pogosto govorim v slovenskem istrskem narečju, predvsem s starši in starimi starši.

Cilj mojega raziskovanja je ugotoviti, ali mladi uporabljajo narečje v vsakdanjem življenju, s kom se sporazumevajo v narečju ter ugotoviti, kako ohranjati narečni jezik. Zanima me tudi, kakšen odnos imajo mladi in starejši do narečnega jezika.

3.2 RAZISKOVALNA VPRAŠANJA

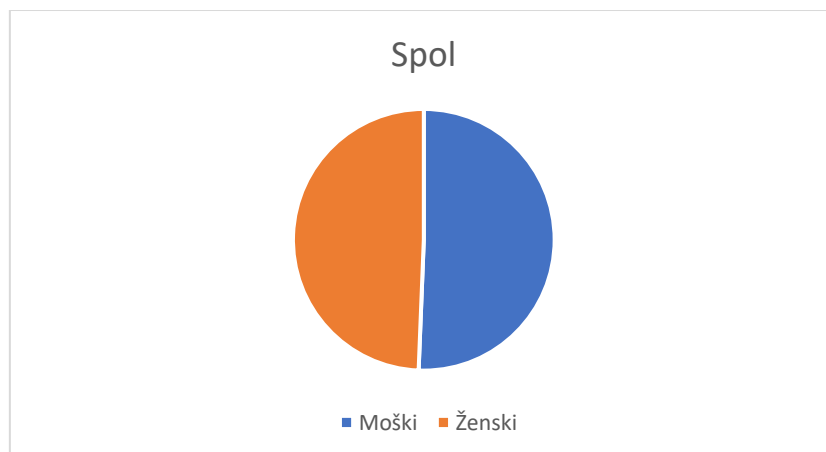
Raziskovalno delo sem oblikovala na podlagi naslednjih raziskovalnih vprašanj:

RV1: Ali mladi danes uporabljajo in poznajo narečni jezik ter kakšen je njihov odnos do narečja?

RV2: Kakšna so mnenja o možnostih ohranjanja narečja?

3.3 VZOREC

Vzorec raziskave predstavljajo učenci 7., 8. in 9. razreda Osnovne šole Sečovlje. Vzorec je namenski, saj so anketni vprašalnik reševali učenci Osnovne šole Sečovlje v fizični obliki. Spodnji graf prikazuje razporeditev anketirancev glede na spol in starost.

Graf 1: Razpored anketirancev glede na spol (N=79)

V anketnem vprašalniku je sodelovalo 79 udeležencev, od tega jih je 40 moškega spola in 39 ženskega spola.

Vzorec raziskave predstavljajo tudi 4 osebe, s katerimi sem izvedla intervjuje.

3.4 RAZISKOVALNI INSTRUMENT

Podatke sem zbirala s pomočjo anketnega vprašalnika, ki zajema 9 vprašanj, od tega jih je 7 zaprtega tipa in 2 vprašanji odprtega tipa.

Podatke sem zbirala tudi s pomočjo intervjujev, ki sem jih opravila z dvema dijakinjama in z dvema avtohtonima prebivalkama Sv. Petra. Intervju zajema 8 vprašanj.

Gospo A. Š. sem izbrala, ker je najstarejša prebivalka vasi Sv. Peter in že vse svoje življenje uporablja slovensko istrsko narečje, ki ga dojema kot svoj materni jezik. Letos je dopolnila sto let. Intervjuvanko R. Š. sem izbrala, ker je že več desetletij zelo aktivna na področju ohranjanja slovenskega istrskega narečja. Trenutno vodi dekleško pevsko skupino *Šavrinkice*, ki s petjem istrskih narečnih pesmi ohranjajo istrsko narečje in izročilo. V njej tudi sama sodelujem. Letos je dopolnila enainsedemdeset let. Dve mlajši intervjuvanki V. Š. in A. E. sem izbrala, ker se trudita ohranjati narečje, tako da ga vsakodnevno uporabljata in sodelujeta v dekleški pevski skupini *Šavrinkice*. Obe sta dijakinji, stari šestnajst let.

3.5 ZBIRANJE PODATKOV

Anketni vprašalnik sem 22. 2. 2023 razdelila med učence 7., 8., in 9. razreda. Anketo so učenci reševali v času pouka, prvo šolsko uro. Reševanje anketnega vprašalnika je povprečno trajalo 2 minuti.

Intervju z dijakinjama sem opravila 20. 2. 2023 pri meni doma in je trajal približno 20 minut z vsako.

Intervju z Rožano Špeh sem opravila 19. 2. 2023 pri njej doma in je trajal več kot 45 minut.

Intervju z Antonieto Špeh sem opravila 19. 2. 2023 pri njej doma in je trajal skoraj 1 uro.

Vse 4 intervjuje sem posnela s pomočjo telefona.

3.6 OBDELAVA PODATKOV

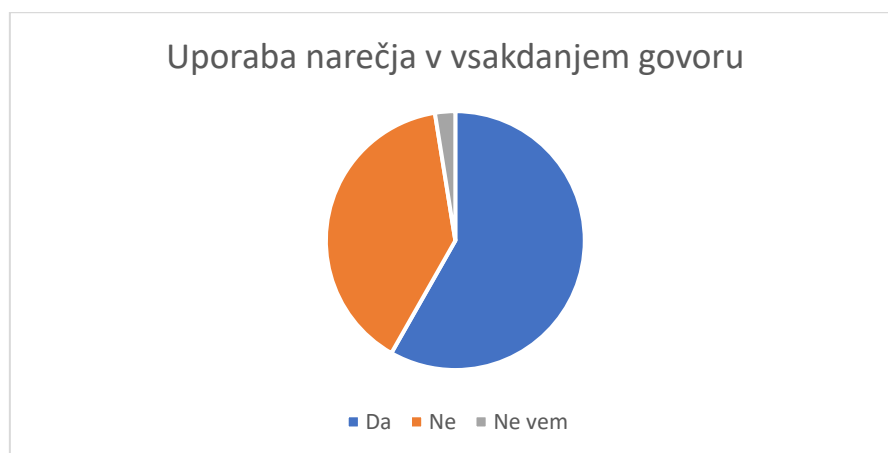
Podatke anketnega vprašalnika sem obdelala s pomočjo programa Excel. Podatke, ki sem jih pridobila s pomočjo intervjujev, sem obdelala z analizo vsebine.

3.7 REZULTATI IN INTERPRETACIJE

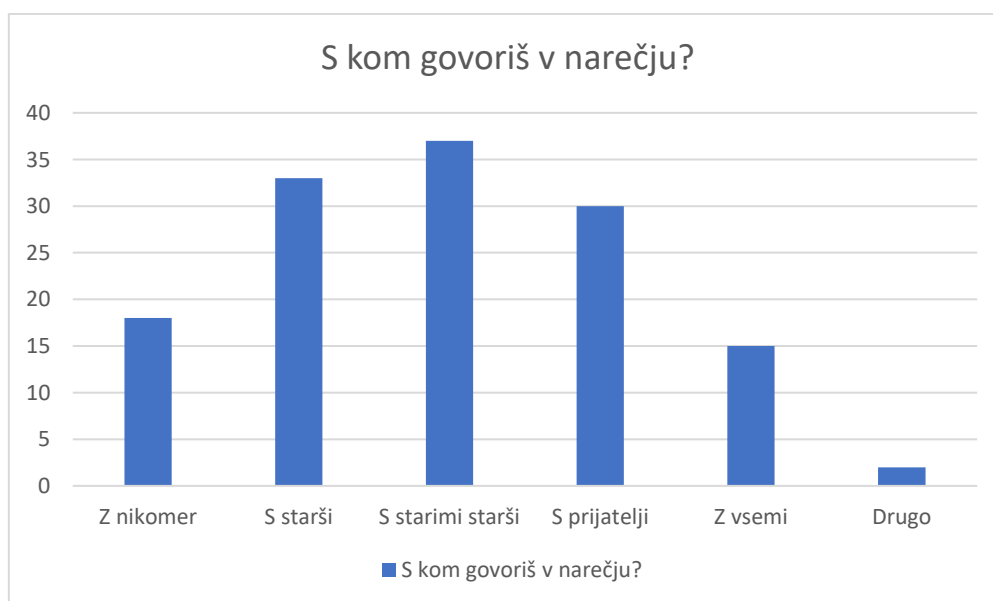
V nadaljevanju bom predstavila rezultate raziskave. V prvem sklopu bom odgovorila na prvo raziskovalno vprašanje, kjer me je zanimalo, ali mladi danes uporabljajo in poznajo narečni jezik, ter kakšen je njihov odnos do narečja. V drugem sklopu pa bom predstavila ugotovitve drugega raziskovalnega vprašanja, kjer me je zanimalo, ali se bo narečje ohranilo.

3.7.1 Poznavanje narečja

Rezultati anketnega vprašalnika so pokazali, da več kot polovica učencev v vsakdanjem govoru uporablja narečni jezik.

Graf 2: Uporaba narečja v vsakdanjem govoru (N=79)

Graf 3: S kom govoriš v narečju (N=79)

Učenci so pri tem vprašanju imeli možnost, da uporabijo več odgovorov. Najpogosteje se anketiranci v narečnem jeziku pogovarjajo s starimi starši, sledijo starši in nato prijatelji. 18 učencev je odgovorilo, da se z nikomer ne pogovarjajo v narečnem jeziku. Tak odgovor pripisujem tistim učencev, ki ne prihajajo iz vasi, temveč iz večjih mest, ali celo drugih držav (npr. Lucija, Izola, Koper, BIH, Srbija ...).

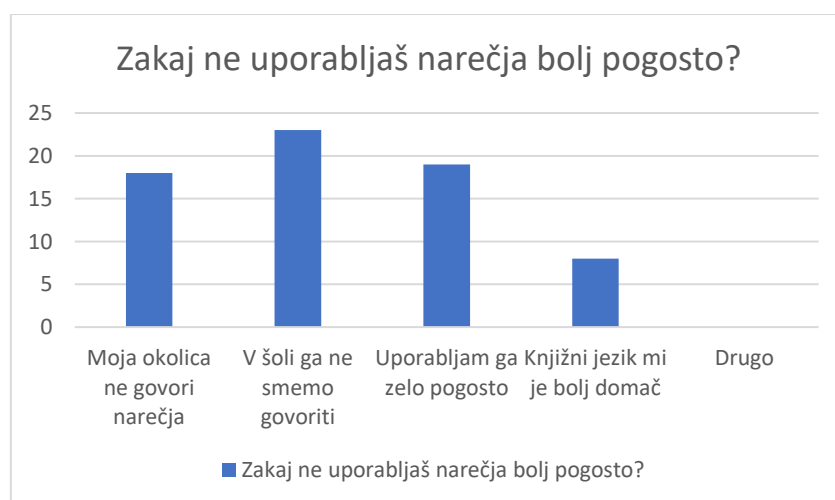
Intervjuvanka R. Š. meni, da je narečni jezik zanjo materni jezik. To je zanjo “prvi” jezik in v tem razmišlja. Tudi intervjuvanka A. Š. narečni jezik opiše kot materni jezik. Vse življenje že govori v narečju, samo ko je hodila izven vasi, je govorila po italijansko.

Mlajša intervjuvanka V. Š. razume narečni jezik kot jezik, ki ga govorijo ljudje na vasi. Sama pa v narečju govori z družino, včasih pa tudi v šoli, če se ne spomni slovenske besede.

Podobno meni tudi druga mlajša intervjuvanka A. E., ki ji narečje pomeni “*različico jezika, ki ga govori in razume le peščica ljudi in nas tako bolj poveže*”. Sama pa v narečnem jeziku govori s svojimi starimi starši in starejšimi vaščani.

Iz pridobljenih podatkov sem tako ugotovila, da mlajši uporabljajo narečni jezik v pogovorih s starimi starši in ostalimi starejšimi krajani, medtem ko z ostalimi govorijo v knjižnem ali pogovornem jeziku. Te rezultate pripisujem tudi temu, da pouk za učence vedno poteka v slovenskem knjižnem jeziku, med seboj pa se mladi pogovarjamo v pogovornem jeziku. Prav tako vsi učenci na šoli ne poznajo narečnega jezika, ker vsi ne prihajajo iz tega okolja.

V nadaljevanju prikazujem podatke, zakaj mladi ne uporabljajo narečnega jezika pogosteje.

Graf 4: Zakaj ne uporabljaš narečja bolj pogosto? (N=79)

Učenci so tu morali izbrati enega izmed petih navedenih možnih odgovorov. Učenci so kot najpogostejši razlog, da ne uporabljajo narečnega jezika tako pogosto, videli v tem, da je uporaba narečnega jezika v šoli prepovedana. V šoli celoten učni proces namreč poteka v slovenskem knjižnem jeziku.

Sledil je odgovor, da ga uporabljajo zelo pogosto. Takoj za njim mu sledi razlog, da okolica ne govori v narečju. Na šoli imamo veliko učencev, ki prihajajo iz drugih krajev, tudi iz drugih koncev Slovenije, navsezadnje imamo tudi veliko učencev, ki prihajajo iz tujih držav, zato je njihov jezik doma drugačen.

12 učencev je odgovorilo z *drugo*, pri čemer so zapisali: *“uporabljam ga samo v kraju starih staršev”*, *“veliko ljudi ne zna govoriti v narečju”*, *“ne znam govoriti v narečju”*, *“je bolj pravilno, da uporabljamo knjižno slovenščino”* in *“uporabljam ga nekaj vmes”*.

Zanimalo me je tudi, ali moji vrstniki poznajo pomen istrskih narečnih besed. Izbrala sem nekaj vsakdanjih besed, ki jih doma uporabljamo v pogovorih. V naslednjem odstavku prikazujem podatke, koliko učencev pozna pomene določenih besed v narečnem jeziku.

Slika 7: Vsakdanje besede, njihov pomen v narečju in odstotek pravih odgovorov učencev

a) **Štenjak** je poznalo 40 učencev, ki so pod pomen napisali vedro ali vrč. 30 učencev je pustilo prazno in 9 učencev je odgovorilo: posoda z vodo, kanta (2), garaža (2), vodnjak (2), lavor in posoda.

b) **Škale** je poznalo 50 učencev, ki so kot pomen napisali stopnice ali lestev. 22 učencev na vprašanje ni odgovorilo in 7 jih je odgovorilo: kamen in skala (6).

c) **Bergeše** je poznalo 37 učencev, ki so pod pomen navedli hlače. 40 učencev je polje pustilo prazno in 2 učenca sta odgovorila: birgle, hlače.

č) **Hlače** je poznalo 12 učencev, ki so odgovorili z besedo nogavice. 34 učencev na vprašanje ni odgovorilo in 33 učencev je odgovorilo: hlače (23), pajkice, spodnji del oblačil, pantaloni (3), bergeše (2), žepi, tisto za noge in kavbojke.

d) **Namoran** so poznali 3 učenci, ki so odgovorili zaljubljen. 64 učencev je polje pustilo prazno. 12 učencev pa je odgovorilo: ne morem (11) in ne morem več (1).

e) **Činiera** je poznalo 15 učencev, ki so odgovorili zadrga. 59 jih ni odgovorilo nič. 5 učencev pa je odgovorilo: obleka, šalčka, pas (2) in uhan.

Pri tem vprašanju sem se hotela prepričati, ali učenci sploh poznajo pomene vsakdanjih narečnih besed. Izbrala sem najbolj pogosto uporabljene besede v pogovoru. Najslabše poznana beseda je bila beseda *namoran*, ki so jo poznali samo trije učenci. Najbolj poznana beseda med izbranimi pa je bila beseda *škale*, ki jo je poznalo 50 učencev in pri kateri smo šteli odgovora lestev in stopnice.

3.7.2 Odnos do narečja

Želela sem ugotoviti, kakšen odnos imajo mladi in starejši do narečja.

O odnosu do narečja sem govorila z intervjuvankami. Starejši intervjuvanki svoj odnos do narečja povezujeta z dediščino vezano na rojstni kraj. Kot je napisala intervjuvanka R. Š: "*...dan mi je bil, da ga ohranjam kot dediščino svojih prednikov in to dediščino izročim vnukom.*"

Intervjuvanka R. Š. meni, da imajo mladi pozitiven odnos do narečja, vendar je mnenja, da jih mora za uporabo narečnega jezika nekdo navdušiti in to lahko stori le nekdo, ki narečje obvlada.

Pomembno se je zavedati, da je pomemben tudi odnos starejših do narečja.

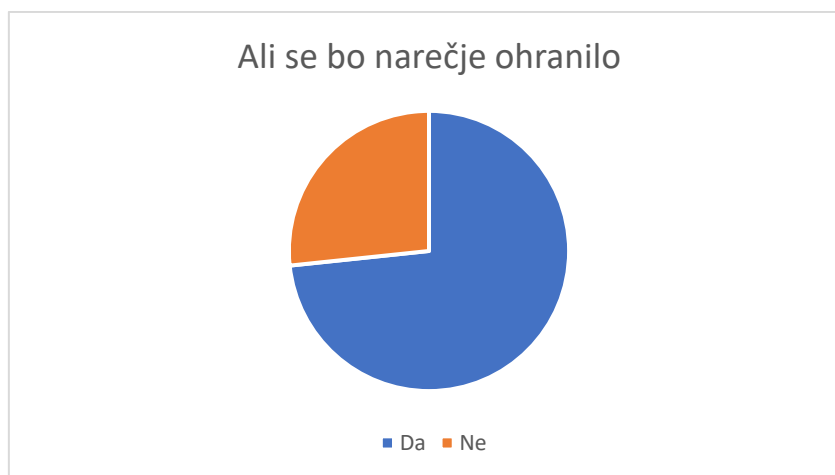
Intervjuvanka R. Š. ocenjuje, da v Sv. Petru še polovica vaščanov obvlada narečje. Velik ljudi je v vas priseljenih, večinoma živijo sami zase in se ne vključujejo v življenje na vasi.

Mlajša intervjuvanka V. Š. meni, da mladi ne uporabljajo narečnega jezika, saj morajo v šoli govoriti pravilno slovensko, pa tudi, da drugi ne razumejo narečja, zato ga ne uporabljajo. Medtem ko za starejše meni, da ga še vedno uporabljajo in imajo do njega boljši odnos, saj so ga v času, ko so bili majhni, v okolici govorili vsi.

Mlajša intervjuvanka A. E. meni, da danes mladi pozabljajo na narečje že zaradi angleščine, ki je danes toliko prisotna v našem vsakdanjem življenju. Meni tudi, da bi mladi najverjetneje popolnoma pozabili na narečni jezik, če jih drugi ne bi spodbujali k uporabi narečja. Za starejše pa meni, da še vedno govorijo v narečju, saj so ob tem odraščali in spoznavali svet. Veliko si jih želi, da bi se narečje ohranilo, in zato v narečju pišejo pesmi, zgodbe, pojejo ...

3.7.3 Ohranjanje narečja

V tem sklopu bom predstavila rezultate, ki se nanašajo na drugo raziskovalno vprašanje, kjer me je zanimalo, ali anketiranci in moji intervjuvanci menijo, da se bo narečje ohranilo.

Graf 5: Ali se bo narečje ohranilo? (N=75)

Učenci so tu imeli le dva možna odgovora, med katerima so se morali odločiti. 55 učencev se je odločilo za odgovor *da*. Torej upajo in verjamejo, da narečje ne bo izginilo skozi generacije.

20 učencev pa je za svoj odgovor izbralo *ne*. Njihovo mnenje pa je, da bo v prihodnosti vedno manj govorcev narečja in bo s tem tudi narečje posledično pozabljeno. 4 učenci pa na vprašanje sploh niso odgovorili oziroma so obkrožili oboje ali napisali *ne vem*.

Intervjuvanka R. Š. meni, da je ohranitev narečja odvisna od vseh, ne samo od mladih. Izpostavlja, da je za ohranjanje pomembno, da se naučimo živeti v medsebojnem sožitju, kar po njem mnenju pomeni, da ne skrbimo samo zase in za svoje, temveč za celotno skupnost, za Istro. Kljub temu intervjuvanka meni, da na mladih stoji svet. Izpostavila je pomembnost Šavrnikic, ki s svojim delovanjem ohranjajo istrsko ljudsko pesem.

Intervjuvanka A. Š. meni, da bi za ohranjanje narečja morali poskrbeti starši, ki naj bi s svojimi otroci "*šrajali pu domače*". Razume, da so starši hodili v šole, kjer se govori knjižni jezik in zato poznajo samo to.

Intervjuvanka A. Š. je mnenja, da se narečje ne bo ohranilo, ko bodo umrli vsi starejši vaščani, saj se bo vse izgubilo, govoril se bo slovenski knjižni jezik, pa tudi drugi tuji jeziki. Ob tem se ne počuti dobro, saj si želi, da bi se narečje ohranilo, a vendar kljub starosti razume, da je to tako, ker sedaj mladi in njihovi starši ne uporabljajo več narečja. Edino rešitev v ohranjanju narečja vidi v tem, da bi morali mladi posnemati starše, ko govorijo narečje in bi morali starši s svojimi otroki govoriti v narečnem jeziku.

Mlajša intervjuvanka V. Š. meni, da se narečje za naslednje generacije ne bo ohranilo, saj ga že sedaj zelo malo uporabljajo. K ohranjanju narečja bi prispevalo to, da bi govorili v narečnem jeziku.

Podobno meni tudi mlajša intervjuvanka A. E., saj meni, da bo v naslednjih generacijah zelo malo ljudi razumelo in uporabljalo narečje. Po njenem mnenju bi lahko narečje ohranjali tako, da se v tem jeziku pogovarjamo s svojimi starimi starši,

da obujemo zgodbe in pesmi, se udeležujemo in organiziramo prireditve v narečnem jeziku.

K ohranjanju narečja bi pripomogle tudi različne aktivnosti, zato sem s pomočjo ankete preverila tudi to.

Na to vprašanje, katere aktivnosti bi pripomogle k večji rabi narečja, je odgovorilo 44 učencev, ostalih 35 je polje pustilo prazno. Odgovarjali so: *učenje narečja v šoli, da bi se več družili s tistimi, ki ga znajo (stari starši), druženje na vasi in pogovor v narečju, nov šolski predmet posvečen narečju, dovoljeno govorjenje narečja pri pouku, dogodki v narečju, učenje narečja pri slovenščini, narečni krožek, igre z narečnimi besedami, tekmovanja, festivali, spoznavanje narodne noše in zgodovine narečja, posebni dnevi, spodbujanje narečja v šoli, dan narečij, da bi imeli eno uro v šoli na teden namenjeno narečju.*

Intervjuvanka R. Š. je v času svojega službovanja na OŠ Sečovelje veliko pripomogla k ohranjanju narečja. Leta 1976 je z učenci pripravila recital istrske ljudske pesmi, izdano je bilo glasilo Oljka, z učenci je soustvarjala narodopisni krožek, kjer so zbirali ljudske pesmi in jih tudi izdali v zbirko Balce ud čopina. Še vedno vodi pevsko skupino, v katero so vključene učenke in dijakinje iz Sv. Petra.

Ženska pevsko skupino Šavrnike je tudi pomemben del ohranjanja narečnega jezika v Sv. Petru, saj pevke narečje ohranjajo preko narečnih pesmi.

4 ZAKLJUČEK

Tema te raziskovalne naloge je raziskovanje narečja. Želela sem ugotoviti, ali se bo narečje ohranilo za naslednje generacije in kako dobro učenci OŠ Sečovlje poznajo pogovorne narečne besede.

Najprej sem prebrala literaturo na to temo in ugotovila, da je veliko nove literature namenjene narečju in njegovim različicam.

Po zbranih podatkih, ki sem jih pridobila s pomočjo intervjujev in anketnih vprašanj, sem ugotovila, da večina učencev tretje triade naše šole ne pozna pomena vsakdanjih narečnih besed, ki so bile navedene v anketi, kljub velikemu številu učencev, ki so označili, da narečje uporabljajo v vsakodnevnem življenju. Iz raziskave je tudi razvidno, da mladi uporabljajo narečje s starimi starši, starši in prijatelji ter verjamejo, da se bo narečje ohranilo. Opazila sem, da veliko učencev ne loči med pokrajinsko pogovorno slovenščino in slovenskim istrskim narečjem.

Veseli me, da so anketiranci na vprašanje, ali se bo narečje ohranilo, odgovorili v večini pritrdilno. To pomeni, da je v njih velika želja, da se naše narečje ohrani in do narečja nimajo odklonilnega mnenja.

Na temo ohranjanja narečja so učenci predlagali zelo dobre ideje:

- da bi v šoli organiziral narečni krožek,
- da bi organizirali posebne dneve na temo spoznavanja noš in zgodovine narečja,
- da bi bili v šoli manj strogi glede uporabe narečnega govora,
- da bi se ena ura slovenščine na teden namenila za uporabo in spoznavanje narečij.

Iz raziskovalne naloge je razvidno, da si mladi želijo, da narečje obstane. Starejši si prav tako želijo, da se narečje prenese na mlajše rodove, saj je to del kulture našega okolja. Najti je samo potrebno pravi način, kako to izvesti. Nekaj predlogov so navedli že moji anketiranci.

Da je med nekaterimi mladimi narečje res kot prvi govorjeni jezik, materni jezik, priča primer mojega sovrstnika.

Ko smo bili v vrtcu Sv. Peter, je moj sovrstnik pristopil k vzgojiteljici, ki ni bila iz našega okolja. Rekel ji je: "*Maeštra, mene se je inkaštrala činiera.*" Vzgojiteljica ga seveda ni razumela in tako se je moj sovrstnik polulal v hlače, ker se mu je zataknila zadrga. Takšni primeri nakazujejo, da bi s primerno spodbudo okolja naše narečje lahko preživel.

5 LITERATURA

1. Koštiál, R. in Todorović, S. *Narečno besedje piranskega podeželja*: Nova vas nad Dragonjo, Sveti Peter, Padna. 1. izdaja. Koper: Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče, Univerzitetna založba Annales, 2014. ISBN 978-961-6862-58-5.
2. Todorović, S. *Narečje v Kopru, Izoli in Piranu*. 1. izdaja. Koper: Libris, d.o.o., 2016. ISBN 978-961-6618-44-1.
3. Todorović, S. *Narečje v naročju jezika: Istralekt*. 1. izdaja. Koper: Libris, d.o.o., 2022. ISBN 978-961-6618-75-5.
4. Todorović, S. *Šavrinsko in istrobeneško besedje na Piranskem*. 1. izdaja. Koper: Libris, d.o.o., 2015. ISBN 978-961-6618-41-0.

6 PRILOGE

PRILOGA 1

INTERVJU - Rožana Špeh

Rožana Špeh je kulturna delavka, organistka, publicistka in upokojena učiteljica. Ustanovila je in več let vodila pevsko skupino Šavrinke in pevski zbor Pergola. Napisala je tudi več knjig, med njimi Šupeter je na lepa vas, zbirko ljudskih pesmi slovenske Istre. Trenutno se ukvarja z mladimi in vodi mladinsko pevsko skupino Šavrinkice. Je velika raziskovalka in zbirateljica ljudskega izročila in materiala.

*»Šturlav je uni,
ki pusti suj materni jezik.«
»Neumen je tisti,
ki opusti svoje narečje.«*

1. vprašanje: Od kod prihajaš? Ali si že od otroštva v tem kraju?

Rojena sem v Sv. Petru, »kar doma«, na naši domačiji. Osnovno šolo končala v Sečovljah, kjer sem za tem do upokojitve poučevala slovenščino. Od vsega začetka sem ostala zvesta domačemu kraju.

2. vprašanje: Kakšen odnos imaš do svojega kraja?

Pisatelj Ivan Cankar je zapisal, da je Bog po stvarjenju, ko mu je ostalo še polno prgišče lepote, vso stresel na Slovenijo in našo Istro. Moj rojstni kraj mi je bil dan, toda ne v last. Dan mi je bil v posest, da ga ohranjam kot dediščino svojih prednikov in to dediščino potem izročim vnukom. Ne more in ne sme biti vseeno, kako bo z mojo rojstno vasjo v prihodnosti. Zato moram pametno in pošteno skrbeti za ta lep kraj. Srečna sem, da živim na tem koščku istrske zemlje in to srečo prenašam tudi na zanamce. Zakaj se tolikokrat zalotimo, da se vedemo kot otroci, ki se nad lepoto svojega kraja zmrdujejo, da ni tako lep in dober, kot smo pričakovali. Moj kraj je enakovreden vsem krajem v domovini in drugje. Vreden je ljubezni. Moj jezik in moje narečje je enakovredno vsem drugim. Zdrav ponos in zvestoba svojemu narečju in kulturi sta nujno potrebni za naše preživetje.

3. vprašanje: Kaj zate pomeni narečje?

To je vrednota. To šteje.

Narečje – »kader šrajen pu dumače«, pomeni poznati narečne besede za taščico (taščica svatenca), siničko (špčikuc), kosa (kus), brinovko (dršić), kraljička (olić), lastovico (lašterca), ščinkavca (čingelca). Pomeni poznati imena stari sort oljk: belice, burle, črnice, mišence, štorte. Pomeni poznati imena fig: belice, čibličji, cokoline, črnice, laškice, mataloni, mijušce, perlinke, zelenke.

Nadalje pomeni razlikovati drevesa: hrast(drev), gaber, jesen. Potreben je čas, da jih ločimo po imenu, po deblu, po listih, po krošnji Pomeni natanko razlikovati poimenovanja: jazbec, ples kač, malenčić, prstanci, šparge, čopin in vse vrste orodij, ki so se uporabljali pri delu v solinah (badil, rodolo, peston, karjola, taperini).

Stik z narečjem pomeni poznati tudi imena za zdravilne rože: vinska rutica (ruda), kraški šetraj (maćešna), žajbelj (savje), plazeča pirnica (grana), netresk (zevušnjek), artičoka (trćokoli), roženkravt (erboroža). In še bi lahko naštevala.

Kako bogata je naša Istra. Kako bogat je moj rojstni kraj in njegovo besedišče, ki polni skrinjo slovenskega knjižnega jezika in plemeniti njegov narodni slovar.

4. vprašanje: S kom govoriš v narečju?

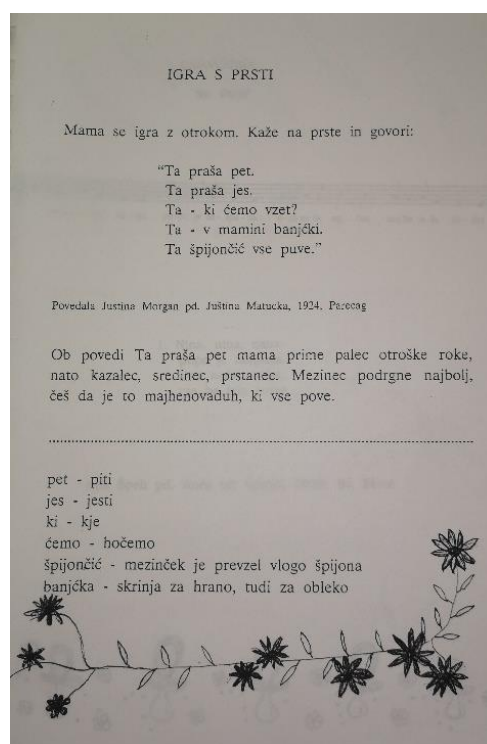
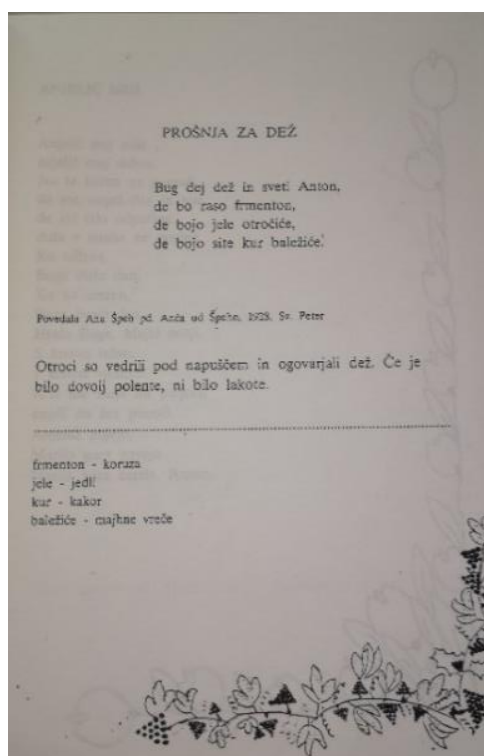
Zame je to »prvi« jezik, saj je to moj materni jezik, v katerem razmišljam. V narečju se pogovarjam z domačimi, z vsemi sosedi, s sorodniki, s sošolci iz domačega kraja in s pevsko skupino Šavrinkice.

5. vprašanje: Kakšen odnos imajo danes mladi do narečja?

Iz izkušenj lahko povem, da imajo mladi zelo pozitiven odnos do narečja. Seveda mora biti z njimi nekdo, ki jih navduši in domačo govorico primerno predstavi ter obvlada narečje. V začetku jih je malo sram, potem so na svojo govorico ponosni.

Že leta 1976 sem z učenci OŠ Sečovelje pripravila recital istrske ljudske pesmi. Prvič so nastopili oktobra 1976 v Sv. Petru za kmečki praznik. Poželi so veliko navdušenje in odobravanje. Izdano je bilo tudi glasilo Oljka. (glej prilogo)

Leta 1997 so učenci narodopisnega krožka zbrali ljudske pesmi in jih izdali v zbirki *Balce ud čopina* (Brinove jagode). Kakor so zdravilne brinove jagode, tako je skupno delo in ljudska pesem pomagala učencem, ki so sedaj že starši osnovnošolcev, da je življenje postalo polnejše, prijetnejše in bogatejše. Primeri pesmi iz *Balce ud čopina*:

6. vprašanje: Kakšen odnos imajo starejši do narečja?

V vasi Sv. Peter še polovica prebivalcev obvlada narečje. Narečne pesmi je ohranjala ženska pevsko skupina Šavrinke.

Sedaj je veliko priseljencev, ki živijo sami zase in se ne vključijo v življenje vasi.

7. vprašanje: Kaj meniš, da se bo narečje ohranilo tudi za naslednje generacije?

To je odvisno od mladih in manj mladih. Če bomo znali doživeti srečo medsebojnega sožitja. Če bomo skrbeli ne le zase in za svoje, a za vso to lepo zemljo, za Istro našo.

8. vprašanje: Kaj meniš, kako lahko mladi prispevamo k ohranjanju narečja?

Na mladih svet stoji, tudi kar se tiče ohranjanja narečja. Istrska ljudska pesem, ki jo ohranjamo Šavrincice – Ana Grbec, Anastasia Ekselenski, Evita Pucer, Gaja Čendak, Marta Grbec, Vita Špeh in jaz kot voditeljica - se je rodila med ljudmi, največ med vaščani Sv. Petra. To je del naše kulturne dediščine, ker ohranja sestavine iz preteklosti. Ima lepo melodijo in ta melodija je povezava med vami in nami. V sebi nosi spomin in zavedanje lastnih korenin. Tako kot ima oljka globoke in razvejane korenine, taka je tudi naša pesem. Včasih je bila del vsakdanjega in prazničnega življenja. Spremljala je rojstvo otrok, odraščanje, delo, prvo ljubezen, odhod na vojsko, versko življenje in smrt. Danes jo pojemo ob različnih priložnostih. Ena od teh je praznovanje 100 let rojstva naše vaščanke Antonjete Špeh. ŠAVRINKICE smo se odločile, da bomo ohranjale to pesem. Učimo se našega narečja in počasi, počasi postajamo poustvarjalke. Naša pesem nosi v sebi preteklost, sedanjost in prihodnost.

Intervju z Antonieto Špeh

Gospa Antonieta Špeh, rojena Kirin je najstarejša vaščanka vasi Sv. Peter. Rojena je bila 11. 3. 1923 in je tako letos stara 100 let.

1. vprašanje: Ali bivaste od mikenga leti?

Rojena sn bla v novi hiši za cerkvijo. Jes biven ud mikenga u Šupetre. Muj oća in moja mati su pršli sz Krkaveč. E ja, vre stu let sen u Šupetre. Muj oća ino mati su poročile leta 1910. Moja mati je bila rojena leta 1892.

2. vprašanje: Kaj vi pensaste ud Šupetra in ud Šupetercu?

Jes pansan dobro ud vseh. Jes nimen razlike, ne sz Šupetron, ne sz Novo vasjo, Krkučami ni sz Padno. Ne sovražim nobenega. Ino vsen ćon dobro. Zdaj to mladetino ne puznan već , ma enbot sen puznala vse u vasi.

3. vprašanje: Vi ste vselen šrajala pu dumaće?

Ja vselen. Moja mati me je navadla kurki so šrajali vsi. Tu je bil muj materni jezik.

Moja mati je bla dosti inteligentna: je znala hrvatsko, je znala piset ino čitet talijansko in slovensko. Ino tabot ni blo škol. Samo guspud jin je delal nekej škol.

Kada so imeli to školo v nedeljo pu večernji?

Ne, v delnikih jih je vado. Muj oća je znal piset inu se podpiset, ma ni znal kur moja mati.

4. vprašanje: Vi pu dumaće ste šrajala sz vsemi?

Vselen.

Kaj pa kadar se šla u Kuper ali u Pren?

Tabot sen šralajala talijansko.

Ma ste se zastopli vi ki ste pršli sz Šupetra?

Ja. Smo znali talijansko ki smo hudili u školo. Imeli smo anka talijanski nauk.

Je bil kadu u vesi, ki ni šrajal pu dumaće?

Vsi u vesi smo šrajali pu dumaće. Nanka ene fameje ni blo talijanske? Ne. Tabot smo bli vsi te rojeni. Ni bilo ku zdej, ku je mešan svet. Zdaj u vasi nanka ne poznam već ledi.

5. vprašanje: Kaj vi pensaste? Denes te mladi ne šrajajo već pu dumaće. Zakaj ne?

Zatu, ki imajo školo slovensko ino govorijo samo slovensko.

Kaj mame jih ne znajo navadit?

Mame bi mogle šrajat z njimi pu dumaće. Starši bi jih mogli navadt.

6. vprašanje: Kaj vas par, da te stari denes, šrajajo vsi pu dumaće ali šraja kadu anka pu slovensko?

Te mladi šrajajo slovensko, ma te stari kur jes,pu dumaće. Starši su hodili u slovenske šole ino znajo slovensko, ni kej.

7. vprašanje: Ali bo tu naše šrajanje pu dumaće ostalo ali se bo zgibilo?

Ne, ku te starši (starejši) gremo (umremo op.) se zgibi use, bojo slovensko šrajali. In bojo znali anka druge jezike. Tu ni prev, ma je taku. Ni kej, Ne moreš pumaget.

Prav vse lahko da se ne bo zgibilo, ker kurki ste vi druge, boste znale kej navadit.

8. vprašanje: Kaku bjo lahko te mladi, kurki je Ana nardili, da bi šrajanje pu dumaće, da bi ostalo?

Ubogat (posnemat) bi mogli starše kurki šrajajo in šrajajo z njimi. Ma ku šrajajo starši z njimi pu dumaće, bijo znali anka naš jezik.

PRILOGA 3

Intervju – Vita Špeh

Vita Špeh je dijakinja 1. letnika Srednje šole Izola. Obiskovala je Osnovno šolo Sečovelje. V mlajših letih je bila aktivna v folklorni skupini Šaltin, sedaj pa je članica dekliške pevske skupine Šavrinkice.

1. vprašanje: Od kod prihajaš? Ali si že od otroštva v tem kraju?

Sem iz Svetega Petra, kjer živim že od majhnega.

2. vprašanje: Kakšen odnos imaš do svojega kraja?

Vas, v kateri živim, mi je všeč, saj je majhna, kar pomeni, da je manj ljudi in lahko v miru hodiš na sprehode.

3. vprašanje: Kaj zate pomeni narečje?

Narečje je jezik, ki ga govorijo/mo ljudje na vaseh in meni je pomembno, ker so ga govorili moji predniki.

4. vprašanje: S kom govoriš v narečju?

V narečju govorim z družino, kdaj pa tudi, če se ne spomnim po slovensko, povem besedo v narečju v šoli.

5. vprašanje: Kaj meniš, kakšen odnos imajo danes mladi do narečja?

Ne uporabljajo ga, saj morajo v šoli govoriti pravilno slovensko. Ko pa so z ljudmi, ki narečja ne govorijo, ti ne razumejo narečja.

6. vprašanje: Kaj meniš, kakšen odnos imajo danes starejši do narečja?

Starejši narečje še vedno uporabljajo, saj so ga v času, ko so bili majhni, v okolici govorili vsi.

7. vprašanje: Ali meniš, da se bo narečje ohranilo tudi za naslednje generacije?

Iskreno ne verjamem, saj ga je že zdaj malo.

8. vprašanje: Kaj meniš, kako lahko mladi prispevamo k ohranjanju narečja?

Da ga govorijo in s tem ohranjajo.

PRILOGA 4

Intervju – Anastasia Ekselenski

Anastasia Ekselenski je dijakinja 1. letnika Gimnazije Piran. Obiskovala je Osnovno šolo Sečovelje. Je članica dekliške pevske skupine Šavrinkice.

1. vprašanje: Od kod prihajaš? Ali si že od otroštva v tem kraju?

Prihajam iz Sv. Petra. V ta kraj sem se preselila pri petih letih.

2. vprašanje: Kakšen odnos imaš do svojega kraja?

Moj kraj mi je zelo všeč, saj je majhen, veliko je narave in skoraj vsi vaščani se poznamo med seboj. Zelo cenim njegovo kulturno dediščino in zgodovino, ki ju nosi za seboj.

3. vprašanje: Kaj zate pomeni narečje?

Narečje zame pomeni neko »različico« jezika, ki ga govori in razume le peščica ljudi in nas tako bolj poveže.

4. vprašanje: S kom govoriš v narečju?

V narečju največ govorim s svojimi starimi starši in starejšimi vaščani.

5. vprašanje: Kaj meniš, kakšen odnos imajo danes mladi do narečja?

Danes mladi izven podeželja pozabljajo na narečje že zaradi prevladujoče angleščine, ki je prisotna v našem vsakdanjem življenju. Razen redkih in brez pobude nekoga, ki želi ohranjati narečje bi mladi popolnoma pozabili na narečja.

6. vprašanje: Kaj meniš, kakšen odnos imajo danes starejši do narečja?

Starejši še vedno govorijo v narečju, saj so ob njem odraščali in spoznavali svet. V narečju se izražajo in sporazumevajo z vrstniki. Veliko si jih želi ohranjati narečje in zato pišejo v narečju zgodbe, pesmi, pojejo ...

7. vprašanje: Ali meniš, da se bo narečje ohranilo tudi za naslednje generacije?

V naslednjih generacijah bo po mojem mnenju število ljudi, ki razumejo in uporabljajo narečje zanemarljivo majhno.

8. vprašanje: Kaj meniš, kako lahko mladi prispevamo k ohranjanju narečja?

Narečje lahko ohranjamo tako, da se kdaj s svojimi starimi starši pogovarjamo v narečju, obujamo zgodbe in pesmi, se udeležujemo in organiziramo prireditve v narečju ...

Mnenje mentoric

Ana se je tovrstne naloge lotila pisati že drugo leto zapored. Sedaj je nekako že vedela, kako naloga izgleda in na kakšen način se lotiti pisanja. Ana je že od samega začetka vedela, katero temo si želi raziskovati in zelo lepo je videti, da učence določena tema tako zelo zanima. Zelo hitro se je lotila branja literature, z mentorico sva jo usmerili, katere teme so morda pomembne in o katerih bi lahko pisala v seminarski nalogi. Pri pisanju teoretičnega dela je bila izredno samostojna in odgovorna, največ težav je imela s citiranjem literature. Ko smo se pogovarjali, kako bi se lotila raziskovanja, je sama predlagala, da si želi izvesti intervjuje. Tudi pri tem je pokazala ogromno mero odgovornosti, saj je vse intervjuje izpeljala sama, prav tako se je sama na njih tudi pripravila. Kasneje smo ugotovile, da bi bilo smiselno raziskovati še odnos do narečja s pomočjo anketnih vprašalnikov. Tudi tukaj je samoiniciativno sestavila vprašalnik in ga razdelila med svoje vrstnike. Anin odnos do raziskovanja je bil zelo skrben in delaven. Njena pripravljenost za delo je bila zelo visoka, saj je večkrat tedensko prihajala v šolo pred poukom, veliko ur pa je pisanju namenila tudi doma, med počitnicami, vikendi. V primerjavi z lanskim raziskovanjem lahko rečeva, da je letos res prevzela iniciativo za raziskovanje in pisanje. Zelo sva ponosni, da se je Ana lotila pisanja tovrstne naloge tako skrbno in odgovorno.